

ар. № 1728-1
-5
6

ЧЫЛА ЭЛ ПРОЛЭТАР-ВЛАК, УШНЫЗА!

МАРИЙ ЎДРАМАШ

Гос.
Публичная
Б-ка
в
Ленинграде

1935 ий

МАРИЙ ОБЛАСЬ
НУГЫЖАНЫШ САВЫКТЫШ

Март № 3

МАРИЙ УДРАМАШ

ТЫЛЗЭ ЙЭДА ЛЭКШЭ ЖУРНАЛ
1935 ий март № 3

СОЦИАЛИСТ ЭЛЫШТЭ 8 МАРТ КЭЧЫМ ЭРТАРЫМАШ

25 ий ожно, 1910 ийыштэ Копэнгагэн олаштэ лийшэ 1-шэ уло туньямбал удрамах конфэрэнцийэш комунистка Клара Цэткин 8 март кэчым ий йыда удрамашын рэволюцион вийжым ончэн налмэ кэчыш савыраш ман прэдожэным ыштэн.

Росийыштэ 8 март кэчым пэрвой кана 1913 ийыштэ 1905 ийысэ рэволюцо дэч вара рэволюцион вий кугэм шумо мөнгө ыштэн улыт.

1917 ийым нална гын, тидэ кэчэ кугыжан властым сұмырэн шумо вэрч кучэдал шогымо дэн ушналт шога. Тунам фэвраль тылызыштэ Моско оласэ шужэн ылышэ пашазэ-влакын ватышт, шұжарышт, шочшышт „Калык пуштэдышэ сар ок күл“, „Киндым пуза, окоплагыч пөрийэнна-влакым пөртылтыза!“ ман Моско урэмьш дэмонстраций дэн лэктын улыт.

1935 ийым нална гын, мом ужына? Совет Ушэмын шэмэр удрамашышт-влак 8 март кэчын йалыштат, олаштат социализмын кугун ончыко каймэ итогым ыштымыла кугу пайрэмьм ыштат. Совет Ушэмысэ шэмэр удрамах куанэн кэртэш: тудо у, пийалан ылыш ыштымаштэ төр праван йэнг вэт.

Ий гыч ийын удрамах ончыко кайа, тудын ылышыжэ куштылэмэш. Владимир Ильич Лэнин „Кажнэ кухаркылан кугыжаныш пашам виктараш тунэмман“ манын. Тидым мэ ылышыш пуртэна. Лэнин-Сталин партий шэмэр удрамашым орлык гыч утарэн, айдэмышкэ луктын. Социализм ыштымашкэ ушэн. Шэмэр удрамах ышкаланжэ пийалан, сай ылышым чога, нимогай паша дэчат ок код. Удрамах заводьшто сложно машинэ воктэн шога, удрамах дирэктыр, удрамах цэхым вуйлата, удрамах профэсыр, инжэньэр, врач, писатбыл, художник, артисткэ. Йал озанлыкыштэ крэстьянкэ-влакым нална гын, тыштэ удрамаш эн шэнгэлан кодшо улыт ыльэ. Кызыт нуным от палэ. Колхозницэ-влак трактырым, комбайным виктарат, бригадым, колхозым, йал советым вуйлатат. Пэш шуко удрамах-влак сар тэхникыма тунэм шогат. Удрамах командират улэдат, Ворошиловла лұшат, парашут дэн волышо-влакат, льотчик-влакат, тылэч молат улыт.

Ожно тунэмдымэ, пычкэмыш удрамах-влак, кызыт активнэ кугыжаныш пашам виктарат. Тэний совет сайлымаштэ удрамах-влакын активныстыштыт поснак койын шогыш. 1926 ийыштэ совет сайлымэ погынымаштэ олаштэ 43%, йаллаштэ 28% вэлэ

лийын гын, тэний 1934 ийыштэ олаштэ 90%, йаллаштэ 80% лийын улыт.

Капиталист эллаштэ тидын дэн куанэн кэргыт мо? Укэ, тушто удрамах-влак кызыт мартэат сайлаш права дэч посна улыт.

Удрамах-влакын культур дэн политик шотышто пэш кугун ончыко каймыштым кокымышо колхозник-ударник погынымашэшат ужна. Ожно нужнан, кул шотышто ылышэ-влак йалыштэ тошто дэч кодшо пычкэмышлык, куллык дэн кучэдалыт. Йалыштэ кузэ кугу колэктив озанлыкым ыштат, кузэ социализм ыштымаштэ тушман дэн кучэдалыт, тудым нуно лүддэ, кугэшнэн ойлат. Большэвик колхозла гыч толшо ударницэ-влак II-шо чыла ушэм колхозник-ударник сйэздыштэ у йал озанлык уставышкэ йэшараш шэргакан ойым пуат.

II-шо чыла ушэм колхозник-ударник сйэзд колхозник удрамах-влаклан ылым-курумыштышт нигунам уждымо куштылгылык йоным уставышкэ пуртэн. Сталин йолташын ойжо почэш уставышкэ тыгэ пургымо. Колхозницэ-влак аза ыштымэ дэч ик тылызэ, ыштымэ дэч вара эшэ ик тылызэ канат. Тыгэ вуйгэжэ кок тылызэ канат. Канымэ жап годым нуно пашадарым тидэ шот дэн налыт: кок тылызылан—идалык мучко ыштэн налмэ пашадар вач, кажнэ тылызэ жапыштэ ыштэн налмэ трудодэнын пэлыжым налыт.

Капиталис элласэ шэмэр удрамах-влак мэмнам ончэн гына куанэн кэргыт. Нунын ылышышт пэш нэлэ, нуным капиталис элласэ экономик кризисын нэлылыкшэ пызыра. Паша укэ. 1934 ийыштэ 22—23 миллион пашадымэ ыльэ. Пашадымым изэмдышашлан капиталис-влак удрамах дэн рвэзэ калыклан пашаш пураш огыт шүдө.

Паша укэ дэн нэлэ ылыш вэрч Гэрманийыштэ 1931 ийын 2 миллион йэнг нарэ ышкэныштым ышкэ пуштмаш лийын. Амэрик олаштэ 10 тўжэм йэнг ышкэным ышкэ пуштын.

Нэлэ ылыш гыч лэкташлан пашазэ клас дэн шэмэр-влак капитализм ваштарэш кучэдалыт. Удрамах-влакат рэволюцион кучэдалмашкэ ушнэн шогат.

Амэриkyштэ удрамах-влак организоваймэ дэн пэш шуко стачкэ-влак лийэдэн улыт. Моло вэрэат, Испанийыштэ, Китайыштэ, Австрийыштэ рэволюцион кучэдалмаштэ удрамах-влак ончыл вэрым налын шогат.

Мар. Ж.

1-5

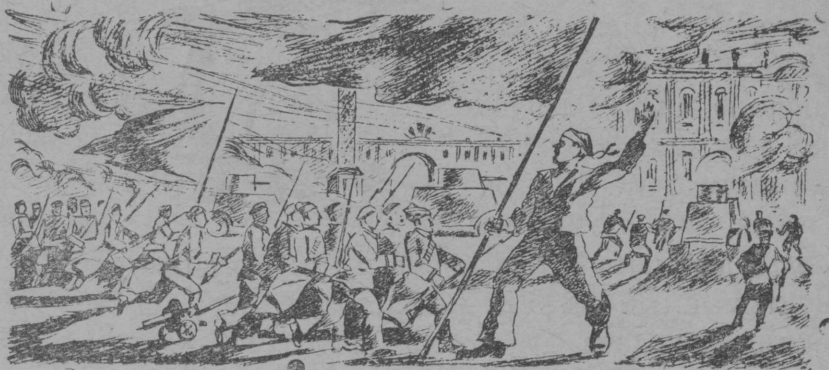
ПАРИЖ КОМУН КЭЧЭ—МОПР КЭЧЭ

Париж Комуна 64 идалык тэмэ. 64 ий ожно, 1871 ий 18 мартыштэ, Париж пашазэ-влак властым пэрвой шкэ кидышкышт налыныт.

Париж Комуна—пролетар диктатурым ылышыш пурташ пэрвой төчымаш ыльэ. Француз буржуазий Париж пашазэ-влакын тарванымыштым йанлыкла лаштыртыш. Тугэ гынат, Париж Комуна нэргэн шарнымаш пүтынъ тўна пролетар-влакын шўмэшышт курымлан кодын. Париж Комунын опытэшыжэ, тудын йонгылышыжым ушыш налын, совет эл пролетариат, шэмэр кресаньык-влак дэнэ пэнгыдэ кылым кучэн, кугу Ленин-Сталин партий вуйлатымэ дэн, Совет социалист кугыжанышым ыштэн, Париж комунар-влакын шонымыштым тичмашын ылышыш пуртэн.

Париж Комунын кучэдалмыжэ, тудын исторический урокшо-влак кызытсэ тўнабал революцион движэньылан путырак кугу значэным налын шогат. Комуна улыжат 72 кэчым гына илэн. Тўйэр, Галифэ, Париж Комунын моло палачшэ влак Париж урэмим тарванышэ пролетар-влакын вўрышт дэнэ тэмэныт. Кызыт, 64 ий эртымэкат, капитал эллаштэ вуйлатышэ клас-влак Париж Комунын палачшэ-влакын пашаштым ыштат, фашист тэррор көрно дэн кайат. Пашазэ класын тўжэм дэнэ эн сай эргыжэ-влак фашист тўрмаш орландаралтыт, йосланэн, орланэн илат.

Тугэ гынат, пролетар революцон вэрч кучэдалшэ-влакын пэнгыдылыкыштым йанлыкыш савыр-

нышэ фашист-влак нимо сэмынат кўрлын огыт кэрт. Кызытсэ жап 64 ий ожнысо гай огыл. Шўйын шогышо капиталист стройым нигунам лийдымэ кризис авалтэн. Капитализм колымашкэ кайа. Мландэ шарын кудымышо ужашыштыжэ, кугу Ленин-Сталин партий вуйлатымэ дэнэ ви-йан социалист эл—пўтынъ тўнабал шэмэрын да пызырналтшэ калыкын отэчэствыжэ—Совет Ушэм писын атыланэн шога. Пўтынъ тўнабал шэмэр-влакын ик фронтышт пэнгыдэмэш.

Совет Ушэм пролетар дэн колхозник-влакын да пўтынъ тўна шэмэр-влакын задачышт—тўнабал Октябр вэрч кучэдалшэ-влакын, капиталын узникышт, нунын йэшышт дэн икшывышт-влакын полыш пуэн шогымаш. Тўнабал пролетар солидарность знамым адакат кўшкырак нўлталаш.

Революцон вэрч кучэдалшэ-влакын полшышо тўнабал организацэ МОПР ий йэда 18 мартыштэ, Париж Комунын идалык кэчыштыжэ Париж комунар-влакын шарналта да нунын гэрройла кучэдалмыштан куана. Тидэ кэчын ош тэррорын жэртвыж-влакын, капитал ваштарэш, пролетар диктатур вэрч, комунизм вэрч кучэдалшэ-влакын полшаш МОПР шэмэрым мобилизовайа.

Капитал эллаштэ МОПР-ын 71 сэкцийжэ уло. 18 март кэчын митинг дэн погынымаш-влак эртаралтыт, МОПР окса погынымашым организоватла. Фашист-влакын осалланымаш ваштарэш чыла вэрэат шогалэш. Тидэ кэчын капиталын фашист тўрмаштэ орланышэ Тэльман дэн Ракоши йолташ-влакын, Испа-

ний дэн Австрийын пролетарышт-влакым, капиталын чыла узникшэ-влакым утараш йодэш.

Мэмнан дэн—пүтынъ туньямбал шэмэр влакын отэчэствышт—Совет Ушэмыштэ—МОПР организацэ миллион дэн шэмэр-влакым авалтэн. Тидэ кэчын тудо МОПР-овэц-влакын вэс элласэ иза шольо шотышто интернациональнэ обэзатывлствэ шуктымыштым тэргэн налэш. Заводышто, фабриkyштэ, колхоз дэн совхозышто, учрэждэньэ дэн школышто кажнэ МОПР йачэйкэ ышкэнжын эртышэ ийисэ пашажым итоглэн налын, ончыкылан практик задачэ-влакым палэмда. Заводышто, фабриkyштэ, совхозышто, МТС-тэ, колхозышто интернациональнэ воспитаньэ паша кузэ шындалтын, капиталын узникшэ-влак дэнэ ваш сэрыш колтылмаш кузэ организатлалтын, члэн взнос дэн шэф кумловичыр кузэ погалтэш—тэргэн налэш.

18 март кэчэ мэмнан социалист элын чыла МОПР прганизациыштыжэ кажнэ МОПР члэнын

активнышым адакат күшкырак нөлталаш, 2-шо вичийашлыкын задачыжэ влакым, совет-влак Пүтынъ Ушэмысэ 7-шэ сйэздын да колхозник-ударник-влак 2-шо сйэздын пунчалжэ-влакым шуктышаш вэрч кажнэ МОПР члэн талын кучэдалман. Кажнэ МОПР члэнлан пэнгыдын шарныман: социалист строитывлствыштэ активнэ полшэн, рэволюцион клас шекланымашым нөлтэн, мэ Совет элым, туньямбал шэмэр-влакын отэчэствым пэнгыдэмдэна. Кажнэ МОПР члэнлан мэмнан социалист родинын аралымэ пашам пэнгыдэмдышаш вэрч активнын кучэдал шогыман.

ССР Ушэм МОПР-овэц-влаклан шкэ пашаштышт мэмнан партий да пүтынъ туньямбал пролетариат вождын, мэмнан кугу Сталинын ончыктымышым шуктэн шогыман. Тудо тыгэ ойлэн: „Пролетар интернационализм пашалан, чыла тунья пролетар-влакын изак-шольак ушэм пашалан мучкак ўшанлэ лийаш“.

МЭМНАН ОНЧЫЛНО ШОГЫШО ПАША-ВЛАК

Марий автоном область почылтмылан мондаш лийдымэ латныл ий эртыш. Область почмо жапыштэ мо мўндўр шонымашла гына койын гын, кызыт тудо илышыш пура. Марий область шэмэр-влак, славнэ большевик партий да тудын кугу онжо Сталин йолташ вуйлатымэ дэнэ, Лэнин-Сталин национальнэ политикым тўрыс илышыш пуртымо нэгызэш, рўдō дэн край организацэ-влакын чот полшымышт дэн, пэш кугу сэнгымаш-влакым ыштэныт.

14 ий ожно Марий область могай ыльэ?

Шэнгэлан кодшо, нимогай промышлэнысдымэ, тыгыдэ крэсаньык озанлыкан, культурдымо ыльэ.

Ындэ Марий область палаш лийдымын вашталтын. Тудо йатыр нэлэ дэн куштылго промышлэныс прэдприйатьэ-влакым ыштэн. Пўтынъ Ушэм значэньан кугу кагаз комбинатым ышташ тўнгалмэ. Тидэ прэдприйатьылаш промышлэн пролетариатын 6 тўжэм йэнан отрэдшым таптэн лукмо, тидэ шот гыч 20 процентшэ марий.

Область мландын кум ужашыж гыч кок ужашыжэ эртэн кайаш лийдымэ чодра дэн лэвэдалтын ыльэ. Пытартыш ийлаштэ гына йатырак мэханизатлымэ, шолдра, чодра промышлэныс ышталтын.

Марий областын йал озанлыкыштыжэ, Пўтынъ Ушэмыштэ улшо сэмынак, колхоз строй йоршынлан сэнэн. Социалист сэктыр уло ўдымō мландын 80 процентшым утла куча. Областыштэ улшо чыла шэмэр крэсаньык озанлык кокла гыч 72 процентшым 2 тўжэм колхоз уша. Шога вуй дэн косильа олмэш марий йалыш плуг дэн сложно машин-влак толыныт. 135 трактыр колхоз пасум куралэш.

Эртышэ 14 ий коклаштэ марий калык пугырак кугу сэнгымаш-влакым национальнэ культур строитылыштвыштэ ыштэн.

Тунэмдымаш йоршэш пытаралтэш, тўнгалтыш школышто чылам туныктымаш пурталтэш, чылам 7 ий туныктымашкэ куснэна.—Тэвэ мом марий шэмэрлан Октябр рэволюцо кондэн. Вэт ожно марий коклаштэ пōрйэн—83 процент, ўдрамаш 98 процент чылт тунэмдымэ ыльэ. Йатыр техни-

кум, 3 вуз, втуз, 20 газэт, кок тэатыр уло. Шым лўман сылнэ литературым пытартыш кум ий коклаштэ гына лукмо.—Тыгэ Марий область пычкэмыш дэн культурдымо илыш гыч культур илышыш ошкылэш.

Прэдприйатьылаштэ, колхозлаштэ ышкэ позицыжым, влийаныжым пэнгыздэмдэн, ышкэ радамжым, ышкэ пашажым 17 партсйэздын пунчалжэ почэш молэмдэн, тугак партий эрыктымашым эртарэн, марий партийнэ организацэ пэнгыздэмын, качэствэ шотышто сайэмын.

Крайыштэ ончыл вэрым налаш Марий областын чыла йōнжō уло. Тугэ гынат, 1934 ий гыч тўнгалын мэмнан область шэнгэлан кодын да Горький крайын чумыр ончыктышыжо дэч, тугак пошкудо Чуваш республик дэч альэ мартэат шэнгэ-

ВКП(б) Маробком сэкрэтар Врубльовский йолт.

лан кодын шога. Пугыракшэ мэ йал озанлыкыштэ да 1935 ий шошо агалан йамдылалтмаштэ кодын улына. Тугак мэ промышлэн строитылыштэ шотыштат пашам альэ начар ыштэна.

Прамнэк йолташ Совет-влакын кумышо сйэздэш ойлымаштыжэ Марий областын почэш кодмыжым пэш чын ончыктыш да мылэчна пашам большевикла молэмдаш трэбытлыш.

Марий областын шэнгэлан кодмо тўн причинжэ массэ пашам лушкыдын шындымаштэ, район, йал совет, колхоз-влакым ситыдымын вуйлатымаштэ.

1935 ий—Марий автоном областын 15-шэ

идалыкшэ—пашан чыла участкылаштыжат шэнгэлан кодмашым йөршэшак пытарымэ ий лийман.

Мэмнан ончылно могай пэрвой чэрэтан задачэ-влак шогат?

Шошо агалан большэвикла йамдылалташ.

Кажнэ колхоз, чыла ышкэт озанлыкан-влак ўдымө план шукташ ситышын урлыкашым оптышт. Мланна тэний областыштэ альэ мартэ уждымо шурно лэктышым налаш күлэш. Тидлан лийын агройон-влакым пуртышаш вэрч, күкшө качэстан урлыкаш вэрч, ўйандыш вэрч, шошо агалан сайын йамдылалташаш да тудым сайын эртарышаш вэрч чакныдэ кучэдалман.

Ўдымаштэ сэнгымашым имнэ рэшатла. Тугэ гынат, мэмнан областыштэ улшо шупшо вий кызыт пэш сайжак огыл. Кызытак чыла имньым ончэн налаш күлэш. Канга, шагал вийан имнэ-влакым канаш шогалтыман, сайрак пукшаш тўналман.

Мэмнан область йытын ўдымө шотышто край көргыштө кугу вэрим налын шога. Йытын—шошо агалан йамдылалташаштэ ик тўн йыжын. Йытын ўдышаш планым тичмашынак шукташ күлэш. Йытын ўдышө чыла колхоз, чыла ышкэт озанлыкан-влак урлыкашым ситышын йамдылман. Сай мландым ойырыман.

Вольык ашнымаш—мэмнан область йал озанлыкыштэ ик эн почэш кодшо участкэ. Мэ альэ мартэат вольык ашнымашым шарымэ нэргэн партийын дирэктивным шукташ күлэш сэмын пижын она ул. Самырык вольыкым тичмашын аралаш, тудым сайын воспитатлаш, курго базым шараш, шүдө дэн у колхоз фэрмым организатлаш, колхозник влак коклаштэ ушкалдымым пытараш, колхозник-влакын кучымо вольыкыштым шукэмдаш—тэвэ кызытак шуктышаш задачэ-влак.

Мэмнан ончылно шогышо задачэ-влакым шуктымаштэ илышэ йэн-влак рэшатлат. Кадр куштымо, ойыркалымэ пашашкэ кызыт пэш сайын ончаш күлэш. Йэн-влакым тунэмаш, нунылан кушкаш полшаш күлэш. Нуно тунэмнэшт, пашам ыштынэшт гын, эрэк полшэн шогыман. Його дэн бўрократ-влакым чаманыдэ поктыман. Марий

кокла гыч кадр йамдылымашкэ, марий пашазэ дэн колхозник-влакым кугырак пашаш шупмашкэ утларак чот ончалман.

У район-влакым ыштымаш утларак шэнгэлан кодшо пусак-влакым организацэ дэн политик шотышто сайракын вуйлатэн шогаш йоным ышта. У район-влаклан кадрым ойыркалымаш путырак кугу значэным налэш.

Йал озанлык артэлын у уставшэ колхоз-влакым организацэ дэн озанлык шотышто пэнгыдэмдышаш да йал озанлыкым пўтынэк колэктивлэн шуктышаш кугу йон. Уставын кажнэ пунктшым колхоз массэ дэн ышкэт озанлык шэмэр-влак дэк шуктыман. Паша кумылым адак күшкырак нөлтал колтыман, тыгэ социалист озанлыкым улан, культурно илышыш шуктыман.

Промышлэныс шотышто мэмнан рүдө задачэ—кагаз комбинат дэн моло строитыльствэ тэмным вийангдаш.

Шошо агалан йамдылалташаштэ да тудым эртарымаштэ, тугак моло пашашатат социалист сорэвнованьэ, формальнэ огыл, а чын сорэвнованьэ рэшайышэ вэрим налэш. Тидым ик минутланат мондаш ок лий.

Мэмнан областын почэш кодмыжым пытарышаш задачэ млэчна клас шэкланымашым чотырак нөлталаш йодэш. Вэт колэктивизацэ кумданрак шарлымэ сэмын альэ кырэн пытарыдымэ кулак адакат чойарак лийэш, тудо адакат талынак кучэдалаш пижэш.

Марий областын социалист строитыльствыштыжэ кугу сэнгымаш-влак ышталтыныт. Тидэ сэнгымашым чыла тўсан опортунист-влак ваштарэш, вэрысэ национализм дэн вэликорус шовинизм ваштарэш кучэдалмашэш ыштымэ.

Мэмнан партий тўн корнын арулыкшым чот аралэн, кажнэ парторганизацын, кажнэ комунистын клас шижмашыжым нөлтэн, Маркс-Лэнин-Сталин теорийым эрэк тунэм шогэн, вуйлатымашым, чыла пашам 17 партсйездын пунчалжэ почэш молэмдэн, 1935 ийыштэ Марий областын почэш кодмыжым пытарэна да край дэн республикыштэ ончыл-влакын радамшыкышт луктына.

ВКП(б) Маробком сэкрэтар Врубльовский.

Шошо агам ударнэ эртараш

Ударник-колхозник-влакын Пүтынь Ушэмысэ кокымышо сйээдыш мийшэ дэлэгат-влакын Марий облась көргысö чыла колхозник-влаклан сэрышышт

Колхозник йолташ-влак!

Мэ, Марий область гыч Ушэм сйээдыш мийшэ дэлэгат-влак, 7 кэчэ годым тидэ кугу сйээдыштэ мо ужмынам, мо колмынам нигунамат мондэн огына кэрт.

Мэмнан колхоз илыш, чыла сэнгымаш, йöсылык тыгэ тидэ кэчылаштэ мэмнан ончылно эртыш. Мэ ожнысо орлыкан, йöсылык илышыMAT шарналтышна, кызыт тошкалтыш дэн кўзымö сэмын мэмнан шэргэ, мудрый Сталин йолташ вуйлатымэ дэн, пүтынь колхоз массэ культуран, улан илышыш лэктын шогымымат висэн ончышна.

Тидэ сйээдыштэ Сталин йолташ ышкэ, мэмнан дэнэ пырля, погынымаш эртараш полшыш. Тудо мэмнан дэн пырля колхозын сэнгымашыжлан йывыртыш, мэмнан ончылно улшо йöсылыкым кузэ сэнгаш лийшашыMAT ончыктэн пуыш. Йал озанлык артэль уставын кажнэ пунктшым, кажнэ у мутшым Сталин йолташ мэмнан дэн пырля кангашэн налын, күлэш ончыктымашым ыштыш. У устав пүтыньэк Сталин йолташ вуйлатымэ дэн ышталтэ.

Ударник - колхозник - влакын погынымашыжэ Сталин йолташ ончыктымэ почэш колхозник-влакым кугу сэнгымашыш лукшаш пэш чын, пэш пэнгыдэ корным почын пуыш. Мэ улан илыш ыштышаш Сталинский уставым пэнгыдэмдышна. Мэмнан задачэ—тидэ улан илыш ыштышэ уставым илышыш пурташ. Тудо мэмнан колхоз стройкышто пэнгыдэ нэгыз лийман.

Мэ Пүтынь Совет Ушэмысэ ударник-колхозник-влакын кокымышо сйээдыш мийшэ дэлэгат-влакшкэ ўмбагына тыгай обэзатылствым налына: тидэ у уставым область көргысö кажнэ колхозник дэн колхозницэ дэк шукташ. Тидэ у уста-

вым кызытак кажнэ колхозышто кумда погынымашэш пэш сай лончылэн налаш күлэш.

Погынымаштэ йатыржэ мэмнан социалис пасун шурно лэктышыжым шукэмдышаш нэргэн ойлышт. 1935 ий мланна нигунам лийдымэ лэктышан шурным шочыкташ күлэш. Садлан, мэмнан кидыштэ улшо мландынам сай кучылташ, сай ончаш, пэш ударнын шошо агалан йамдылалташ күлэш. Мэ, колхозник-йолташ-влак, тэндан ончылан тыгай задачым шындэна: **шошо агалан йамдылалтым чыла колхозлаштэ адак ик кана тэргэн лэкташ.** Путыракшэ шошо ага эртарымаштэ сэнгымашым рэшатлымэ пашашкэ ончалман.

Тэний мэмнан радамыштэ почэш кодшо колхоз лийман огыл. Мланна ончыл колхоз-влаклан почэш кодшо колхоз-влакым шэфышкэ налын, нунын почэш кодмо причиныжым палэн налаш да күчык жапыштэ причиным корандэн почэш кодшо колхозлан шкэ опытым пуэн ончыл радмыш лукташ полшыман.

Шошо ага тора огыл. Айста, колхозник йолташ-влак, уло вий дэнэ шошо агалан сай йамдылалташ, шошо агам сай, күкшö качествэ дэнэ да 1935 ийыштэ альэ мартэ нигунам лийдымэ лэктышан шурным шочыктэн, погэн налаш пижына.

Вийан лийжэ комунист партийын да пашазэ класын икшывыжэ—шалатэн кэртдымэ колхоз строй!

Вийан лийжэ мэмнан шэргэ акан йöратымэ родной Сталин йолташ!

Пүтынь Совет ушэмысэ ударник-колхозник-влакын кокымышо сйээдыш мийшэ дэлэгат-влак: Савэльйэва Йэк. Т., Агачэва И. Й., Трофимов И. Т., Таныгин И. Й., Йуада-ров И. С., Шабдаров Г. В.

МЭ ЧЫЛА ПАШАМАТ ЫШТЭН КЭРТЫНА

**Бэлоруссий, Минск район „Красный Скорыныч“ колхоз гыч
Е. Я. Кульба йолташын II-шо колхозник-ударник сйээдэш ойлымыжо**

Йолташ-влак, Йаковлэв йолташын докладшым мэ лончылышна. Докладыштэ тудо ончыко каймымат, ситыдымашымат раш ончыктэн пуэн. Ёдрамаш-влакын ончыко каймыжэ нэргэн тудо ойлыш. Ёдрамаш-влак шкэныштым паша дэн ончыктышт. Мэмнан ёдрамаш-влакын кушмыштым мэ чынак ужына. Совет элыштэ гына ёдрамаш-влак тыгэ кушкын кэртын улыт.

Йолташ-влак, тошто илышым шарналтэна. Кызытат эшэ вэс эллаштэ ёдрамаш-влак кул улыт. Нинэ ёдрамаш-влакын маришт обшэствэнэ пашакэ вэлэ огыл, нимогай погынымашкат огыт колто.

Мый шкэнан йалсовет нэргэн ойлэм. 1930 ийыштэ йалсовет члэн шукужо кулак-влак улыт ыльэ, нуно мэмнан колхозым шалаташ гына төчэн улыт. Мутлан, мэмнан колхозышто прэдседатыльлан помэшык эргэ шогэн. Тудо партийыш шэнгын пурэн, мом шонэн тудым штылын. Варажэ тошто офицер вуйлатэн шогэн. Справоч-влак эсэр кидыштэ лийн. Рэвизион комисыштэ нэпман шинчэн. Нуно чыланат шкэ корнышт дэн кайэн улыт, мэмнан колхозым шалаташ гына төчэн улыт. 1933 ийыштэ мэ нуным палэн нална.

Тылэч вара паша вэс сэмын кайаш тўнальэ. 1934 ийыштэ мэмнан колхозышто сўсна, ушкал, имнэ шуко лийыч. 18-вўлым чылаштымат коштыктышна. Вольык мэмнан вийан улыт. Ожно

шўк шудо шочмашэш шыдангым ўдышна, ик гэктар гыч 14 цэнтнэр шыдангым нална. Вара клубым ыштышна, клуб вуйлаташ мыланна сай партийцым пуышт.

Тачысэ газэтыштэ шошо ага эртармэ планым пэчэтлымэ. Мый тудым пэш лачым лудын лэкутымат, ындэ тыгэ каласэн кэртам. Мэ тидэ планым шуктэна, шошо агалан мэ сайын йамдылалтын улына. Имнэ-влак вийан улыт. Мый вот тидым каласынэм ыльэ. Мэмнан рэдовой сэйалкэ укэ. Мыланна рэдовой сэйалкым налаш кўлэш, тудо пэш кўлэш ыльэ, мэ вара эшэ вашкэрак да сайрак ўдэн пытарэна.

Мэмнан дэн парэнгэ утларак шочэш, садлан мыланна кормозапарник-влак кўлэдат.

Мэмнан дэн шўр фэрмэ-влак вийангыт. Вуйгэжэ мэмнан тўкан вольык 130 вуй уло. Садлан мыланна сочный шудо-влакым утларак ўдаш тўналаш кўлэш.

Мый Сталин йолташ дэч йодам, тудо ойлымыжо годым мыланна ончыкыжо кузэ пашамышташ тўналаш кўлмў нэргэн каласыжэ. Мый пэш сайын шинчэм—мэмнан колхозна кугу вий, мэ кэч могай пашамат ыштэн сэнэна.

Вийан лийжэ мэмнан комунис партийна!

Кужу ўмыран лийжэ йўратымэ вождына Сталин йолташ! (Кид совымаш).

ВОРОШИЛОВ ИОЛТАШЛАН САЛАМЫМ КАЛАСЭМ

Бурьат-Монгол рэспублик, Ачинский р-н, Ворошилов лүмэш вольык ончымо артэль гыч ушкар лүштышө Лосолова йолт. II-шо ударник-колхозник сйээдэш ойлымыжо

Тыгай кугу трибун гыч мый пэрвой кана лектын ойлэм. Мый—вольык ончымо бригадэ гыч ударницэ—ушкар лүштышө улам. Мый ожно нужна ылым. Комсомолка улам. Кызыт мыланэм 18 ий тэмын. Бурьато-Монгол рэспубликысэ чыла шэмэр, социалис пасусо ударник-колхозник-влак, вольык ончышо-влак дэч II-шо колхозник-ударник сйээдлан да йөратымэ вождь Сталин йолташланна кугу саламым каласэм.

Бурьат-Монгол рэспубликыштэ Ачинский район—тидэ Манжур границэ воктэнсэ эн шэнгэлан кодшо район. Бурьат-Монгол рэспубликыштэ бурьат гына огыт илэ, моло национальность-влакат илат. Лэнин—Сталин национальнэ политикым илышыш моштэн пуртымылан лийын озанлыкнам пэш чот ноталын улына, вольык ончымашым вийандэн улына.

Мый обэзличкэ нэргэн ойлэм. Мэмнан вольык ончымо фэрмыштына, тугак имнэ ончымо фэрмыштат вольыкым ик йэнган ончаш күчэн пумо огыл ыльэ. Тывэлым обэзличкэ лектын. Тидэ ситыдымашым пытараш күлэш. Садлан мый уставыш тэвэ тидым йэшараш йодам: имнэ фэрмылаштэ имнэ-влакым посна бригадэ-влак дэк пэнгыдэмдаш күлэш. Имным ончымаштэ обэзличкэ ынжэ лий.

Мыланэм ончаш 15 лүштымө ушкалым пуэн улыт. Мый 15 пырэзым ончэн куштэнам. Мыйын ик пырэзат колэн огыл. Мыйын ончымо ушкарэм-влак 3476 литр гыч шөрым пуэн улыт. Заданым 100% тэмэнам. Ушкар, пырэзэ вийан улыт. 10 тыдызылан 360 трудодэным

ыштэнам. Чыла трудодэнылан 48 килограм ум налам. Пашам сай штымэмлан пөлөклан вольыкым, сатум, оксам налам.

Мэмнан Ворошилов лүмэш артэлыштына вуйгэжэ 10600 түкан шолдра вольык уло. Имнэ 1200 вуй, түкан вольык 2000 вуй, каза 710 вуй, шорык 6700 вуй, вэрбльдуд 150 вуй уло. Тэний вольыкдан кургым ситарэн улына. 65 түжэм цэнтнэр шудым солэн улына.

Тылэч посна, чыла вольыклан шокшо вүтам йамдылэн улына. Мэмнан колхозыштына культурно лийын. Ушкалым мэ йандар кид дэн, халатым чийэн лүштэна. Ушкар лүштымө вэдыралак калай улыт. Мэмнан пэш шуко ўдрамаш-влак ударницэ улыт. Мыйын сэмынэмак шуко моло ўдрамаш-влакынат вольык вуй йоммаш шагал.

Ушкалдымэ колхозникым ушкаланым ыштэнна. Чылаштынат ушкалышт, тыгыдэ вольыкышт, кайык-вусышт уло. Сталин йолташ вуйлатымэ дэн мэмнан кугу погынымашэш ыштымэ рэшэний-влак илышыш пурталтыт. Мэ тидын вэрч күчэдалаш тўгалына. Мэмнан артэльна Ворошилов йолташын лүмжым нумалэш. Тидэ лүм мыланна пэш шэргэ акан. Тидэ лүмым нумалын чыла озанлык, политик кампаныым сайын, жапыштэ шуктышаш вэрч күчэдалаш тўгалына. Эл аралышэ комисариат вуйлатышэ Ворошилов йолташлан кугу саламым каласэм.

Кужу ўмыран лийжэ мэмнан вождьна, туныктышына Сталин йолташ!

ШОШО АГАЛАН ИАМДЭ УЛЫНА

Мэмнан Шэрнур район, Мустай йалсовэт, Максим Горький лүмэш колхозна ўдаш лэкташ 100%-лан йамдэ. Ўдышаш шурно пырчэ чыла эрыктэн оптымо. Машина-влак олмыктэн, шүрэн шындымэ улыт. Плуг-влак йылгыжыт вэлэ, чыла таптэн, олмыктэн, эрыктэн шындэн улына. Тарман-влак кукшо вэрыштэ шинчат. Кандрам пунэн йамдылэн улына.

Оршанкэ район „Йошкар Ўжара“ колхоз планым эртарэн ломыжым погэн улына ман „Марий Ўдрамаш“ журналэш воза. Тидэ шотышто мэмнан паша кўчык. Ломыж погымо нэргэн Иванов шоналтэнат огыл эшэ. Намыс мыланна.

Ўдымө жаплан йоча сат йамдэ лийжэ

Ўдымө годым мэмнан йоча мөнгыштө лийыт гын, тунам вара мэ шошо агам күлэш сэмын эртарэн огына кэрт. Йоча-влаклан паша жапыштэ йасльэ, сат, столовый лийжэ, тунам вара мэ пашам ударнэ колтэна. Мэмнан колхоз вуйлатышэ Ивановна йоча сат нэргэн нимомат эшэ ок кутыро. Йоча йаслэ, сат почашлан йамдылалт шогаш күлэш.

Рэдакций дэч. „Йошкар Ўжара“ колхозышто тэрысым 50 возым луктын улына маныт. Агавалан лумым шошым кужын кучышашлан лум каван-влакым ыштылын улыт, йужо вэрэ шүрэн улыт. Тэ тидэ нэрган нимомат возэн одал.

Шошо агалан йамдылалтмаштэ большэвикла кредалыт

„Ташнур“ помколхоз (Звэнигэ район) колхозниче-влак: Иванова Марийа, Сэмонова Татьяна, Андрэйэва Начи, Горцова Кычырий шошо агалан йамдылалтмаштэ талын кредалыт, ик ийаш пасуэш вўдыжгө кучашлан лум каван-влакым ыштылыч. Пасушко 70 тэр (воз) тэрысым луктыч. Ўдышаш пырчым: 295 цэнтньэр шўлым, 40 цэнтньэр шыданым, 16 цэнтньэр шэмшыданым трийэр дэнэ эрыктышт. Йал озанлык машин-влакым, кычкымэ ўзгар-влакым ачалымаштат талын креди-

лыч. Паша йэн-влакым бригад-влаклан шэлмаштат полшэн шогышт. Имньэ-влакымат посна колхозник-влаклан пэпгыдэмдымаштэ полшышт.

Йамдэ улмым палаш пробный выйэздым ыштышт. Пашаштым нуно тыгэ кутырэн ыштат:

— Шурно лэктышым тунам ижэ нөлташ лийэш, кунам пашам агроном шўдымө поштэк ыштэт. Пашам жаплан да качэствэ дэнэ шукташ тўнгалат—манын.

Вишньэр Эчук.

ВОЛЬЫК АШНЫМЭ ПАША ВИЙАНГЭШ

„Ташнур“ промколхозын (Звэнигэ район) 1932 ийыштэ почмо МТФ-тэ (молочно-товарнэ фэрмэ) уло. Тушто 21 куго ушкал, 6 туна да ик крас-ногорбатый урлык үшкыж уло.

МТФ-м почмо ондак вольык ашнымэ пашам вийандышаш вэрчын пэш начарын крэдал шогышт. Вольык вуйым шукэмдымэ олмэш шагалэмдышт вэлэ. Прэзэ-влакым кажнэ ийын шүшкыл кочкын пытарышт.

Кызыт вольык ашнымэ пашач пайдажым палэн налычат, вольык ашнымашым вийандышаш вэрчын талын крэдалаш тўнгальыч. Шыжым вольык вўтам ачалэн, кўргыжым ош чийа дэнэ чийалтышт. Вольык кормым ситышын йамдылышт: 56 га викым, 8 га клэвырым да 45 га олык шудым солэн, сай чумырэн шындышт. Адак силосымат 20 тон лишкэ йамдылышт.

Ушкал ончышо-влак: Константинова Марфа, Прокофьёва Марья, Кошкина Устинья ушкалым йўратэн, шанчэ шўдымў поштэк ончат. Курго шуко манын кузэ шун тугэ огыт кучылт. Пырдыж воктэнак кунам, мом пуаш нормо возэн сакымэ. Тидэ нормо поштэк пукшат. Лийшэ (прэзым ыштышэ) ушкаллан посна нормо уло.

Вўтам кажнэ кэчын йытырайэн, ушкалын малымэ вэрыштым пушкыдэмдат. Ушкалым эртак вўташтэ вэлэ огыл, кэчывалым йандар йужышко шўлалташ луктыт. Тидлан ушкал пэчэ пэчимэ.

Кызыт 15 ушкал прэзым ыштэныт. Адак 6 ушкал лийшашлык уло. Нинэ ушкал-влакым йўдшў кэчыжэ чэрт дэнэ ончат.

Прэзэ-влакым пэтыраш посна вўта уло. Вўташтэ кажнэ прэзылан пўлём. Прэзэ ончышо Пэтрова Пўкла прэзэ вўтам арун куча. Кэчэ йэда

кўварым мушкэш. Йандар пушым пўртэн пўрт кўргым шўлалтара.

Лўштымў шўрым сэпаратыр вўшт колтат. Сэпаратыр, ўзгар-влакым арун кучат. Кажнэ кана шўр колтымэ дэч вара сэпараторым шокшо вўд дэнэ мушкына. Мушмэкэ пурак шичмэ дэч ош калэнкор (матэр) дэнэ лэвэд шындат.

Оршаннэ район „Полит-отдэлэц“ колхозысе ушкал лўштышў ударницэ Старыгина йолташ.

Кэржокат ик шўр атэ-влакымат чараштэ от уж. Чыла йандар, ош калэнкор дэн лэвэд шындымэ улыт. Вольык ончышо-влак ышкэштат ару вургэм дэнэ коштыт. Илымэ пўртыштымат арун кучат. Йара лиймышт годым тўрлў газет-журналым лудыт. Ышкэ шинчымашыштым нўлташ тыршат. Кас йэда общэобразовательный школыш тунэмаш коштыт.

„Ташнур“ промколхозын МТФ-ыштыжэ паша ыштышэ ўдыр-влак тыгэракын ышкэ пашаштым вийандышаш вэрчын крэдалыт.

„Ташнур“ промколхоз,
Кожла-Сола йал совет, Звэнигэ район.

ФИЗКУЛЬТУРЫМ ҰДРАМАШ КОКЛАШ УТЛАРАК ПУРТАШ

Звэнигэ районысо физкультурница-комсомолка Чумарова Тарйа йолташ

Физкультурница Чумарова Тарйа—комсомолка (Звэнигэ р-н) 1915 ийыштэ шочын. Ұдрамаш коклаштэ МАО-лан тудо эн талэ физкультурница. Тэний Облась көргысө мастар йэчызэ-влак ұчашымаштэ пэрвой вэрым налын. Ұдрамаш-влак-лан 28 минутат 6 сэкундышто 5 километрим кайаш нормо ыштымэ ыльэ гын, Чумарова Тарйа эн ончыч тидэ нормым шуктэн умбакэ 1 шагатат 4 минутышто 10 километрим коштын толын. Край көргө ұчашымаштат пэрвой вэрымак налын.

Тудо тэний вэлэ огыл физкультурлан шүмэшкэн. Ончычат шуко кана Облась ұчашымаштэ пэрвой вэрым налэдэн. 1933 ийыштэ край ұчашымаштэ сай рэзулытатым ончыктымыжлан пөлөклалтын. Чумарова йолташ изиньэк йэчэ дэн кошташ тўнгалын. Ачажын охотник йэчыжым чийэн пасулаштэ мунчалтэн коштэш улмаш.

ШКМ-штэ тунэммыжэ годым „ГТО“-лан нормым пуэн. „ГТО“ значокым налын. Тыгэ обласыштэ да Арзамасыштэ пөрвой вэр налмыжлан дипломым пумо. Кызыт Тарйа школышто туныкта. Тунэмшэ-влакышт шукуышт „БГТ“ (пашаланат, эл аралашат йамдэ лий) значоклан нормым тэмат.

Мэ выньэрым тыгэ ошэмдэна

Кодшо номыр „Марий Ұдрамаш“ журналыштэ Морко район шэмэр Ұдрамаш-влак выньэрым кузэ ошэмдымэ нэргэн Йошкар-Ола районысо Ұдрамаш-влак дэч йодын возэныт ыльэ.

Вот мый Йошкар-Ола Ұдрамаш-влак выньэрым кузэ ошэмдат, тудым изишак каласэн пуэм.

Эн пэрвойак шүртө шўвылым луктыт, кудыжо шўвыл луктэак вик конгаш пыштат. Конгаш пыштымэ годым шүртым шокшырак, ломыжан вүдэш нөртат да конгаш оптат. Вара шүртө кошкымо дэч иктаж мо дэн лэвэдаш күлэш. Эрдэн тудым конга гыч луктын, ломыж эрнемэшкак сайын мушкыт. Шүртым конгаш кок-кум кана пышташ ок йөрө, тудо локтылалт кэртэш.

Вара выньэрым куэн луктытат викак тудым чот ломыжан вүдэш нөртэн, ўмбачшэ ынжэ кошко маңын иктаж могошь шовыч дэн

пўтырэн конгаш шуат, адак пэш шокшо конгаш шуаш ок йөрө, йўлэнат кэртэш, кас вэлэш ижэ шуаш күлэш. Эрдэн адак тудым луктын кугу конжым шўалташ, вара тудын сай могоыржо палэ лимэшкэ эрэ лумэш, альэ мландэ ўмбалан шараш күлэш. Сай могоыржо палэ лийэшат, шўалтэн тудым адак чот ломыжан вүдэш шолтат. Альэ кышал шу вүдым шопыктат да тушто кум-ныл суткам шинчыктат. Тужэч луктын мушкыт да мландэ ўмбаке нөртэн-нөртэн шаркалат. Выньэрым пошмалан ик кана вэлэ шарэт гын, тудо ошэмын ок шу. Выньэрым ошэмдымэ годым пошмажым шотлымат ок күл. Тудым пэш шуко кана шараш да иктаж кок-кум гана шолташ күлэш. Тыгэ ыштэт гын, выньэр ошэм кэртэш.

Тыгэракын мэмнан Йошкар-Ола вэлысэ Ұдрамаш-влак выньэрым ошэмдат.

Анук.

АНУК ДЭН ЧАЧУК КУЛЬТУРНО ИЛАТ

Анук дэн Чачук ик марда кресаньык илыш гыч лэкшэ улыт. 1931 ийыштэ ачашт колышт. Ача дэч посна кодыч. Ача дэч посна илаш куштылгак огыл. Илыш лончым палэн шинчымашым шукэмдышашлан ликпунктыш тунэмаш пурышт. Ликпунктышто шуко умылэн налыч. Колхоз нэргэнат тыштэ раш умлышт. 1932 ийыштэ колхозыш возалтыч. Колхозышто пашам чэслын ыштэн шогаш тунгалыч. Кызыт илышышт чылт вашталтын. У сэмын — культурно илаш тунгалыныт: пөрт көргым арун кучат. Пырдыжэш шпальэрым шупшын, түрлө фото карточкым пыжыктэн сылнэштарэныт. Урэм окна коклаштэ куго чурий ончыш. Окнаштэ занавэскэ. Ёстэл умбалнэ клэонко шарымэ. Түр түрлымашым кудалтэныт. У формо вургэмым чийэн коштыт. Кастэнэ общэобразоватэльный школышто тунэмыт. Каныш кэчэ годым йошкар пусагыш түрлө газет, журнал лудаш, радио колышташ коштыт.

„Ташнур“ промколхоз, Звэнигэ район.
25 шэ февраль 1935 ий

Йоча больницысэ пуй эмлышэ врач Барышэ-ва йолташ.

МОЛЫМАТ ЁЖАМ

Мый, Оршанкэ р-н Марково йал совет колхоз „Йошкар-ёжара“ колхозница Орлова кушко паша дэн кайэм—эрэ подпискым погэн коштам. Кызыт мый „Марий удрамаш“ журналлан чылажэ 8 подпискым погэнам, эртак 6 тылычэ гыч. Тыгак моло удрамаш ударницэ-влакым подпискэ погаш ёжам.

Орлова А.

Тунэмдымэ лийаш ок йөрө

Марйа эн ончычак колхоз нэргэн колынат, шуко шонэн коштын. Ожныжо тудо пэш пычкэмыш, нужна йэшэш кушкын. Тэлым чүчкыдын күчэн коштын. Аважат пэшак пычкэмыш удрамаш, колхоз нэргэн иктаж могай күлэш ок күл мутым колэшат, ўдыржылан ойлыштэш. Колхозыш пурэна манат гын, тудо ийа колхозышкэт, вэлэ манэш ыльэ.

Марйа ликпунктыш кошташ тунгальэ. Возаш, лудэш пэш куштылгын тунэм шу. Вара марла газэтым, журналым лудаш тунгальэ. Колхоз нэргэн умлэн нальэ. Газет, журнал гоч кузэ кол-

хозлаштэ илыш каймым палэн налаш тунгальэ. „Марий Удрамаш“ журнал гоч ўдрамашын илышыжэ колхоз дэн гына куштылэм кэртмым умлыш. Йэшыжым колхозыш пураш тэмлаш тунгальэ. Аваж дэн ачажэ пэш кужун вуйым шупшыч. Вара умлэн шумышт, мөнгө колхозышко пурышт. Нужна илышышт пэрвой ий гычак куштылэмэ. Киндэ ситаш тунгальэ, волык лий. Кызыт Марйан аважэ 10 ий ончычак колхозышко пураш күлэш ыльэ манэш.

„Йошкар Урэм“ колхоз, Кадам йалсовет,
У-Торйал р-н.

ПОЭТНУР КОЛХОЗ КУЛЬТПОХОДЫШ УШНЭН

Ианвар. Йүд йымач вичкыж мардэж пуалэш. Кэчэ кас вэлыш кайэн. Колхозницэ-влак памаш дэка вольык йүкташ вүдлан волат. Мутланэн-мутланэн вүдым кўзыктат. Мэтри Микалын ватэ пэлэштыш:

— Кө гын Коркан курык вэлым тыгэ вашкэн ошкыл толэш? — Ошкылмыжо Ивукла койэшыс, тудо аман, — манын Вёдыр ватэ пэлэштыш.

— Чынак, тидэ Ивук, Арын йалсовет гыч толэш. Тудо Арын йалсоветыш 7-шэ совет погынымаш лүмэш культпоходышко ушнымо нэргэн ыштымэ погынымашкэ мийэн.

Марий Пэдагогик Институт студэнт-влак войэннэ заньатыштэ

Кастэнэ шкэ йалыштыжэ колхозник, колхозницэ-влакым погэн культпоход нэргэн докладым ыштыш.

— ... Кокымышо вичийаш план почэнш элыштына капитализм дэч кодшо косам пытарэн социалист илышым ыштэн шуктыман. Садлан вэрч, вичийаш планым шуктымэ дэн пырля, элыштына тунэмдымэ йэнгым туныктэн шуктыман. Социалист общэствылан тунэмшэ, культурно йэн-влак кўлыт. Кызытсэ жапыштэ культур эн кўлэш. Культурын кўлэшыжым массэ ышкээк пэш пижэш. Культур илышым массэ кычалэш, тидым тудо ыштэн шукта. Совет элыштэ культур илышым ышташ чыла йөн уло. Колхозышто ўдрамаш пэш кугу вий. Шкэ тунэмдымылышым пытара гын, тудо эшэ утларак ыштэн кэртэш...

Ивук докладым ыштэн пытарымэ мөнгө Оксина шогалын ойлаш тўнгалэ. Оксина тунэмшэ ўдрамаш, тудын пөрт көргыжат, чиймэ шогалмыжат, йоча ончымыжат мэло дэч ойыртэмынак сай. Тудо тыгэ ойла: — эн ончычак лудмо пөрт гыч тўнгалаш кўлэш. Шуко вэрэ лудмо пөртыш пурэт гын, лудмо пөрт шотшо орол пөрт гай улыт. Лудмо пөрт культурно лийжэ. Колхозник, колхозницэ-влак толын, тывэлым примэрым налжэ. Адак кнага-влак нэргэн ойлэм. Тыштэ кнага ситышын лийжэ. Мыланна йөршө, умылаш лийшэ лийжэ. Кажнэ колхозын лудмо пөртыштыжө журнал, газэт эрэ свэжий лийын шогыжо. Тунам лудмо пөрт йара шинчаш огэш тўнгал. Оксина дэч вара Ана ойла: — Мый илымэ пөрт нэргэн ойлывэм. Мэмнан колхозник-влакын пөртыштым налат гын, шукыштын пөртышт пэш лавран, тараканан, умдылан, шуршан. Шүргө шовыч чыла йэнглан иктэ. Ик шүргө шовыч дэн ўштмаш, тидэ йөрдымө паша, трахом чэр шаркалал полша. Йэшыштэ ик тўшакэш уло йэшгэат малат. Йэшыштэ ик кўмыж совла. Тидэ кўчыкым млавна пытараш пижман. Тыгэ плаш ындэ намыс.

Ониса тыгэ кутыра: — Мыланна Арын чэркэ нэргэнат шоналташ жап шуын. Чэркышкэ коштышо ындэ пэш шагал, тушко пурэт гын, шонго-влак дэч молым от уж, шонгыжат ындэ пэш шагал коштыт. Культпоходыш ушнымэ дэн пырля Арын чэркымак пэтыраш гын, пэш сай. Тушто тушман-влаклан агитацэ колташышт вэлэ онгай. Шонго, пычкэмыш ўдрамаш көклаштэ социализм ваштарэш тэк агитацым колтат.

Тыгэ, шуко кутырымэ мөнгө Поэтнур колхозник-влак культпоходышко ушнышт. Шкэ ўмба-кышт тыгайэ обзатэлыштым налыч: 1) Колхозник-влакын пөрт көргыштым арун кучаш. Тараканым, шуршым, умдылам пөрт көргэш кодаш огыл. 2) Вургэмым арун кучаш. Чўчыкыдын мочаш, шураш. 3) Газэт, журналым кажнэ пөрт йэда параш. Нинэ обзатэлыштым кузэ илышыш пуртэн шогымым эскэраш Иванов Кыргорим, Гэрасимова Анам, Логиновым сайлэна. 4) Арын чэркым пэтырэн тудым клубыш савыраш.

Олык Иван,

Культурно илаш тунэмаш күлэш

Мәниан колхоз правләнныш пурәт гын, эн ончычак пырдыжәш тыгә возән сақымым ұжат: „Кұвар ұмбақ ида шүвәдә“. Қушак вара шүвәдәт? Құвар ұмбақ шүвәдаш ок лий гын, атым шындаш күләш. Атым кәч могай шүн көршөк, күмыж дәпат ышташ лийәш. Атышкә ломыжым альә пилитлымә шүкым, вұдымат пыштән шындаш лийәш. Атә гыч кажнә кәчын луктын қышқалаш күләш. Кәчә йәда атым шокшо вұд дән когартыза. Колхоз правләнныштә гына вәлә оғыл, кажнә колхозникын пәртыштыжә шүвыл атә лийман.

Йндә Қыргори ватын пөрт көргө нәргән возәм. Құгарым тудо тылызылан ик кана мушкәш. Лавыран құваржым, күкшо вынык дән пуракым тұтырыктән ұшгәш. Пөрт шүкым кәчын луктын ок қышкә. Шүкшө арна мүчкә лүкышто шинча. Тидын дәнә пәртыштө пуш нимайат сай оғыл.

Тәвә Вөдыр пөртым налына. Қыргори дән Вөдырын пәртышт йыгырә улыт гынат, ойыргыш пәш күгү. Вөдыр ватә пөртшым арналан көк кана мушкәш. Тудо пөртшым күкшо вынык дән ниғунамат оғәш ұшт. Шүкым ұштмө йәда түгө лүктын қудалта. Пөрт пырдыжшым арналан ик кана нөчкә шовыч дән ұштәш.

Адақ Әшмәк солаш унала мийәнамат, тыгайымат ұжынам. Максим ватын изи азажә уло, чылт қотырағ пытән. Мөнгө тольымат ышкәнан учытыл ұдыр дәч, аза молан тыгай қотыран лийәшман йодым. Тудо мыланәм, азам арун ончыдымылан вәрч майә.

Аза вақшым йандарын қучыман. Азан амыртымыжә йыда вақшым эн ончыч ләвә вұд дән, вара иктаж кум пачаш шокшо вұд дән шовын дән мушман. Аза вақш ұжарған тұғаләш гын, тудым шокшо қонғашкә шолташ шындаш күләш. Аза вақшәш шаләш гынат, викак вақшым ләвә

вұдәш шұалтән қонташ күләш. Азам чұқыдын ышкәнжымат ләвә вұд дән мушман. Арналан кәч иктаж 4 қапа мушқаш күләш. Аза қутаным амыртымыжә йәда ләвә вұд дән шұалтән, пушкыдо, йандар шовыч дән ұштман. Азан умшажым чизә қочмыжә йәда пушкыдо лаштықым йандар, шолтымо ләвә вұдәш нөртән ұштман. Тыгақ шинчажымат кәчә йәда ләвә вұд дән мушқын ұшташ күләш.

Тыгә мланәм учытыл ұдыр ойлышат, мый викак Максим ватын аза ончымыжым шоналгышым. Тудын аза вақш шотшо нимат үкә. Аза вақшыжә ұпша. Аза вақшым амыртат, тудо пийлан нулаш пуа. Вақшыжә чылт ұжарған, қогыльгән пытән. Адақ тудын аза қутан ұштыш уло. Ұштәш да лапчықшым қонға шәңгәк қудалта, күләш лийәш, адақ тудын дәнәк ұштәш. Азам арналан ик кана мөчашкә намайән изи вынык дән қыра, вара ик қорқа вұд дән чывылта, лавыран ыштыраш мыжәрәш пұтырән қонда. Тәвә қотырәт қужәч лийәш улмаш.

Трахом нәргәнәт ойлыдә қодаш ок вөч. Лумариштә нылнә пөртлан 8 йәңг гына йандар шинчан улыт, молыжә чыла трахом шинчан улыт. Трахом әмлышә ұдыр мыланна тыгә ойла. Әмлән гына мый трахомым пытарән ом кәрт. Трахом дән тә ышкә қучәдалаш оғыда тұғал гын, әшә қужун тидә чәр дәч утлән оғыда кәрт. Эн ончычак шинчам арун қучыман. Мыжәр урвалтә дән, лавыран қид дән, лавыран шовыч дән, альә тувыр урвалтә дән ұштман оғыл. Пәртыштө чыла йәңглан қосна шүргө шовыч лийман. Қон шинча вұдшө йога гын, ош, йандар шовычым пәлән қоштықтымән. Шүргым йандар мушман. Тыгә ыштәна гын, мә вақкәрақ культур илышыш ләктына.

Колхозницә

Отв. редактор Е. Сидоркина. Секретар А. Николайева. Тэхредактор А. Сәмонов.

Поғаш 1935 ий 7/Ш пәчатыш 1935 ий 25/Ш пүмо. Мароблит № 28. Заказ № 32. Тираж 1000 экз. Қағаз қуғыт 62×94/3. 2 пәчат лист. Маргосиздатың 1-й типографийжә. Йошкар-Ола, Совет урәм, 56.

Ак 50 ырш.

**МАРИЙ ОБЛАСЬ КУГЫЖАНЫШ САВЫКТЫШ
ТЫГАЙ У КНАГАМ УЖАЛА:**

В. Молотов. Киндылан картычкэ системым пытарымэ нэргэн. 82 мгр, ак 40 ырш.

В. Сорин. Владимир Ильич Лэнин. 99 мгр, 50 ырш.

Спасов. Отчет Краевого Исполнительного Комитета X с'езду советов МАО. 39 стр., 15 коп.

Петров И. П. Отчет Марийского Областного Исполнительного Комитета X-му с'езду советов МАО. 48 стр., цена 35 коп.

Постановления X областного с'езда советов. 40 стр., цена 10 коп.

Пэтров И. П. МАО совет-влак X с'ездлан Марий Облась Исполнитьылнэ Комитэтын отчетшо. 48 мгр, ак 20 ырш

МАО совет-влак X с'ездын пунчалжэ 40 мгр, ак 20 ырш.

Костыльов. Мэмнан опытва-влак (Кокшамар техникумын лъупиным, парэнгым, кэчэвөртэмным, сойам, мландэ грушым ұдымө опытшо) 64 мгр, ак 45 ырш.

Йал озанлык артэлын примэрнэ уставшэ 24 мгр, ак 25 ырш.

Тунгалтыш школышто пашалан туныктым организатлымаш (Тунгалтыш школ. туныктышо-влаклач.) 80 мгр., ак 1 тэнгэат 20 ырш.

Дэнисова. Комунар йоча влак. 53 мгр, 35 ырш.

Колэнько. Трахом. 88 мгр., 70 ырш.

Ноткин дэн моло. Пылыш, нэр, логар коршты-маш дэч аралалтса. 38 мгр., 65 ырш.

Субботин Л. Вэс шүм. (3 кыдэжан, 7 сүрэтан пийэс). 78 мгр., 65 ырш.

Власов П. Пөрвөй палэ. (1 кыдэжан пийэс). 38 мгр., 35 ырш.

Тургэньэв. Муму. (Повэсть). 52 мгр., 30 ырш.

Сэрафимович. Йоча. (Ойлымаш - влак). 168 мгр., 70 ырш. Коман 1 тэнгэ.

Задонский. Вэс илыш (3 кыдэжан, 4 сүрэтан агитпийэс) 56 мгр., ак 60 ырш.

Шошо агалан тыгай кнага-влак лэктыт:

Я. А. Яковлэв. Йал озанлык артэлын примэрнэ уставшэ нэргэн (Колхозник-ударник-влакын Пүтынь Ушэмысэ кокымшо с'езд-ыштышт ыштымэ доклад).

Чэрэзов, Батагин, Дмитрийэв дэн Сэргэйэва. Шошым ага кампанылан йамдылалт-маш да тудым эртарымаш.

Тэрэхов А. Ф. Пагалымэ йунат (Школ пэлэнсэ участкыштэ түрлө опытым ыштымэ нэргэн).

Фэд. Малов. Куго паша (Вольык ашнымэ фермын пашажэ нэргэн).

Сэлэзньова. „Карамэль“ (Сай урлык прэзым куштымо нэргэн).

Кнага-влакым МарГИЗ-ын чыла магазинлаштыжэ налза. Адак наложэн платбож дэнат тыгай адрес дэн йодаш лийэш:

Йошкар-Ола, Совет урэм, 60, Маргосиздат торготдэллан.

**МАРИИ ОБЛАСЬ
КУГЫЖАНЫШ САВЫКТЫШ**

тыгай журнал - влакым луктэш:

У В И Й Совет писатэль ушэм марий пöлкан тылзэ йэда лукмо, сылнымутан журнал, 1935 ий-ыштэ журнал кугэмдалтэ: тылзэ йэда 64 мгыр лэктэш.

Журналыштэ ойлымаш, почэламут, пийэс, критик статья дэн мыскара-влак пэчэтлалтыт.

журнал ак:

1 ий — 12 тэнгэ. 3 тылзэ — 3 тэнгэ.
6 тылзэ — 6 тэнгэ. 1 тылзэ — 1 тэнгэ.

Посна номыр ик тэнгэ.

Марий Удрамаш Колхозницэ, пашазэ дэн шэмэр ўдра-маш-влаклан тылзэ йэда лэкшэ, сүрэтан, сыл-нымутан журнал.

Журнал шолдра шриффт дэн луктылтэш.

журнал ак:

1 ий 6 тэнгэ. 3 тылзэ 1 тэнг. 50 ырш.
6 тылзэ 3 тэнгэ. 1 тылзэ 0 тэнг. 50 ырш.

Посна номыр 50 ырш.

Пионьэр Йүк Тылзэ йэда лэкшэ, сылнымутан, сүрэ-тан йоча журнал. ОБКОМОЛ дэн ОБОНО-н органышт.

журнал ак:

1 ий 6 тэнгэ. 3 тылзэ 1 тэнг. 50 ырш.
6 тылзэ 3 тэнгэ. 1 тылзэ 0 тэнг. 50 ырш.

Посна номыр 50 ырш.

Инва. № 44
Акт № 23
Вкладн. ...

Подпискым районысо кнага магазин коч ыштыман. Викак издатэльствэ гычат, почтым коштыктышо-влак дэнат ышташ лийэш. Издатэльствын адресшэ: Йошкар-Ола, Совет урэм, 60, Маргосиздатлан.